

Nr 260.

Av herrar **Mattsson m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 60, med förslag till lag om dyrtidstillägg under första halvåret 1942 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag m. m.*

I proposition nr 60 till innevarande års riksdag har Kungl. Maj:t avgivit förslag om dyrtidstillägg för första halvåret 1942 å folkpensioner, vari ingår tilläggspension, eller invalidunderstöd eller barnbidrag samt dessutom dyrtidstillägg å blindhetsersättningar. Även under förra året utgick dyrtidstillägg å folkpensioner och blindhetsersättningar. Dyrtidstilläggen utgjordes av procentuella tillägg på folkpensionerna, och av administrativt-tekniska skäl ordnades utbetalningen på så sätt, att hela månadsbelopp betalades. Sammanlagt erhöles folkpensionärerna under år 1941 tre extra månadsbelopp i dyrtidstillägg.

Enligt den nu framlagda propositionen föreslås dyrtidstilläggen för första halvåret av innevarande år utgå enligt samma system. Dyrtidstilläggen skola utgå med en tredjedel av folkpensionens, invalidunderstödet eller barnbidragets belopp för halvåret, varför två extra månadsbelopp skulle komma att utbetalas under loppet av detta. Statsverkets kostnader för ifrågavarande dyrtidstillägg uppskattas till 20.700.000: — kronor beträffande folkpensioner och invalidunderstöd, 1.600.000: — kronor ifråga om barnbidrag samt 270.000: — kronor såvitt angår blindhetsersättningar. Härtill komma 129.000: — kronor som ersättning till postverket för utbetalning av dyrtidstilläggen å folkpensioner och invalidunderstöd. Dessa belopp avses bestridas från de för budgetåret 1941/42 beviljade förslagsanslagen för respektive ändamål. Kostnaderna för kommuner och landsting för nu ifrågavarande dyrtidstillägg å folkpensioner och invalidunderstöd uppskattas till 4.300.000: — kronor samt för kommunerna ifråga om dyrtidstilläggen å barnbidrag till 300.000: — kronor.

Att dyrtidstillägg skola utgå även till folkpensionärerna är en fullt riktig tanke. Då compensation för prisstegringen under nu rådande förhållanden tillerkänts andra folkgrupper, kunna inte folkpensionärerna lämnas utanför. Ingen opposition framfördes heller mot fjolårets förslag i ärendet, tvärtom var man ense om att detta var en rättvis åtgärd. Däremot voro meningarna delade huruvida fördelningen av dyrtidstilläggen kunde anses motsvara rättvisans krav.

Folkpensionerna äro som bekant dyrortsgraderade, och med det system för utbetalning av dyrtidstilläggen som tillämpades under fjolåret blevo även dessa dyrortsgraderade. Särskilt bland landsbygdsrepresentanterna inom riksdagen ansågs denna anordning icke tillfredsställande. Man menade att den fördyring av levnadskostnaderna som inträtt efter hösten 1939 var tämligen likformigt fördelad över hela landet, varför ett system, som gav folkpensionärerna på de

dyrare orterna ett större tillägg, måste anses missgynna pensionärerna på de billigare orterna, då dessa, trots att levnadskostnaderna för dem ökats i ungefär samma omfattning som för de övriga, dock fingo nöja sig med ett väsentligt lägre tillägg. Från landsbygdshåll väcktes därför vid 1941 års riksdag motioner i ärendet, såväl vid vårsessionen som vid höstsessionen, vari man med anledning av Kungl. Maj:ts förslag yrkade att ifrågavarande dyrtidstillägg skulle utgå efter likformiga grunder utan dyrortsgradering.

Trots att motionerna avslogos tilldrogo de sig dock stor uppmärksamhet i riksdagen, och i debatterna i kamrarna framhölls, att det tillämpade systemet med procentuella dyrtidstillägg alltför mycket gynnar förmånstagare i de högre dyrorterna. Då beslut skulle fattas angående dyrtidstillägg för senare halvåret 1941, avgåvos i andra kammaren icke mindre än 61 röster för en reservation med yrkande om att dyrtidstilläggen skulle utgå efter mera likformiga grunder. Även Kungl. Maj:t synes ha uppmärksammat frågan. Statsrådet och chefen för socialdepartementet yttrar nämligen i den nu framlagda propositionen att man inom socialdepartementet i samband med ett av socialvårdskommittén framlagt förslag överväger möjligheterna att giva förmånstagarna överhuvud en mera rättvis kompensation för levnadskostnadsstegringen än den, som nu tillämpade procentuella dyrtidstillägg innebära. Därvid överväges särskilt spörsmålet i vad mån den kritik är berättigad, enligt vilken förmånstagare i de högre dyrorterna alltför mycket gynnas. Socialministern har emellertid icke ännu kunnat ta ståndpunkt till frågan, varför han för första halvåret 1942 föreslår tillämpning av samma metod som begagnades under förra året.

Även om utredningsarbetet inom socialdepartementet icke fortskridit så långt, att socialministern kunnat taga ställning till nämnda fråga, torde det vara möjligt att redan nu för första halvåret 1942 utbetala dyrtidstillägg åt folkpensionärerna enligt ett system, som innebär större likformighet än Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 60. Vid behandlingen inom sammansatta stats- och andra lagutskottet av Kungl. Maj:ts proposition nr 304 år 1941 angående dyrtidstillägg under andra halvåret 1941 yrkade tvenne representanter inom utskottet att till pensionstagare inom ortsgrupperna II och III skulle utbetalas ett extra månadsbelopp och till pensionstagare inom ortsgrupp I två månadsbelopp. Därigenom skulle pensionstagarna inom grupperna I och II bli ungefär likställda ifråga om kompensation för levnadskostnadsstegringen, medan pensionstagarna i grupp III skulle bli något gynnade. Genom ett sådant system skulle i huvudsak det målet vinnas, att skipa rättvisa mellan pensionstagare inom olika ortsgrupper, så att de, som voro bosatta på dyrare ort, inte skulle erhålla en mera gynnad ställning än de, som voro bosatta på billigare ort.

Då Kungl. Maj:t föreslagit, att två extra månadsbelopp skola utbetalas under första halvåret 1942 — samma var förhållandet ifråga om första halvåret 1941 — torde i analogi med yrkandet i den ovannämnda reservationen tre extra månadsbelopp böra utbetalas till pensionstagare i ortsgrupp I samt två extra månadsbelopp till pensionstagare i ortsgrupperna II och III.

De skäl, som i motionerna till förra årets riksdag anfördes till stöd för yrkandet, att dyrtidstilläggen skulle utgå efter likformiga grunder, äga alltså giltighet. Den ytterligare stegringen av levnadskostnaderna, som sedan dess ha ägt rum, har i huvudsak förlöpt efter samma linjer som den tidigare stegringen och således skett tämligen likformigt över hela landet.

De flesta varor, som oundgängligen höra till livets nödtorft, bli genom statliga myndigheter åsatta ett visst pris, som gäller över hela landet. I den mån variationer förekomma äro de obetydliga. Hyrorna, som utgöra en väsentlig del av hushållsbudgeten, ha hittills icke undergått några nämnvärda förskjutningar.

Dyrortsgrupperingen betraktas ju i och för sig av landsbygdens folk som en orättvisa, och då dyrtidstilläggen även blivit dyrortsgraderade, har detta ökat misstämningen. I detta sammanhang är det icke möjligt att ta upp frågan om dyrortsgraderingens berättigande eller icke, men vi anse att det skulle vara en gärd av rättvisa mot pensionstagarna på de billigare orterna om graderingen av dyrtidstilläggen omedelbart kunde avskaffas. Ett fixt belopp, lika för alla pensionstagare, skulle vara den bästa lösningen, men då detta icke utan stora administrativt-tekniska svårigheter torde kunna ske, vilja vi förorda, att det här ovan antydda systemet tillsvidare måtte tillämpas i avvaktan på en bättre lösning av frågan om rättvis fördelning av kompensationen för levnadskostnadsstegringen åt pensionstagarna.

Med anledning av vad ovan anförts vilja vi hemställa,

att riksdagen vid antagande av lag om dyrtidstillägg under första halvåret 1942 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag för sin del måtte besluta, att beträffande ortsgrupp I den som åtnjuter folkpension, vari ingår tilläggspension, eller invalidunderstöd eller barnbidrag skall under första halvåret 1942 erhålla dyrtidstillägg därå med belopp motsvarande tre sjättedelar av folkpensionens, invalidunderstödet eller barnbidragets belopp för halvåret, och beträffande ortsgrupperna II och III med belopp motsvarande två sjättedelar av folkpensionens, invalidunderstödet eller barnbidragets belopp; samt att författningen i enlighet härmed må få följande lydelse:

Lag

om dyrtidstillägg under första halvåret 1942 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Den som åtnjuter folkpension, vari ingår tilläggspension, eller invalidunderstöd eller barnbidrag skall under första halvåret 1942 erhålla dyrtidstillägg

därå med belopp, motsvarande beträffande förmånstagare tillhörande ortsgrupp I tre sjättedelar samt beträffande förmånstagare tillhörande ortsgrupp II eller III två sjättedelar av folkpensionens, invalidunderstödet eller barnbidragets belopp för halvåret. Dyrtidstillägg utgår dock icke å pension, understöd eller bidrag, som icke uppgår till 12 kronor för år räknat.

Dyrtidstillägg utbetalas kvartalsvis i mars och juni månader samt i den ordning Konungen bestämmer. Dyrtidstillägg utgår icke, där tilläggspension, invalidunderstöd eller barnbidrag upphört att utgå, när dyrtidstillägg eljest skulle hava förfallit till betalning.

2 §.

Till kostnaderna för i denna lag avsett dyrtidstillägg bidraga kommuner och landsting med belopp, motsvarande en sjättedel av deras andelar i kostnaderna för under år 1942 utanordnade tilläggspensioner, invalidunderstöd och barnbidrag.

Återstående kostnad bestrides av staten.

3 §.

Bestämmelserna i lagarna om folkpensionering och om barnbidrag skola, där ej annat följer av 1 och 2 §§, i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet beträffande dyrtidstillägg som avses i denna lag; dock äger Konungen uppdraga åt pensionsstyrelsen eller med avseende å fall, som beröra även postverket, åt pensionsstyrelsen och generalpoststyrelsen gemensamt att meddela de närmare föreskrifter, som, utöver vad denna lag innehåller, finnas erforderliga för lagens tillämpning.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Stockholm den 28 febr. 1942.

Victor J. Mattsson.

Aron Gustafsson
i Lekåsa.

Anders Pettersson
i Dahl.

Gustav Hallagård.

C. O. Carlsson
i Bakeröd.

Gillis Olsson.

Arvid Jonsson.

Per Persson,
Norrby.

Gust. E. Andersson,
Södergård.

I. Pettersson
i Rosta.
